

DE RAMPZALIGHEID DER HEL

“De vervloekten zullen gaan in de eeuwige pijn; maar de rechtvaardigen in het eeuwige leven.”

Inderdaad vond ik de woorden van mijn begeleider bewaarheid; want binnen weinige ogenblikken, werden wij door een duisternis omgeven, die de nacht zelfs in afschuwelijkheid ver overtrof. Een lucht erger dan die van brandende zwavel, omving ons.

Een verschrikkelijk gegil der verdoemden, vergeleken waarmee de krassendste dissonanten, die ooit op aarde gehoord werden, voor lieflijke melodieën mochten gerekend worden, vervulde mijn oren. "Nu", zei mijn beschermengel, zijn wij aan de rand van de hel. Vrees echter voor de macht van de verderver niet; want mij is van de hoge hemeltrouwen de last opgedragen, om u voor alle gevaren te beveiligen. Hier zult u van duivelen en veroordeelde zielen, de noodlottige redenen vernemen, die hen in het eindeloze verderf hebben neergestort.

Bekruipt u de lust om iets te vragen, vraag het, en zij zullen u antwoorden. Leed kunnen de duivelen u niet aandoen, indien zij ook wilden; want zij zijn door Hem, die mij gezonden heeft, gebonden. Hiervan zijn zij bij zichzelf ten volle overtuigd. Dit doet hen razen, schreeuwen en brullen. Zij bijten in hun gehate ketenen, maar alles tevergeefs."

Nu waren wij reeds in de onderaardse diepten afgedaald, en bevonden ons binnen het eigenlijke grondgebied van de hel. Dáár, omstreeks het middelpunt der aarde, waar wij zouden menen, dat alle uitwerksels in hun oorzaken moesten slapen; dáár, in een zwavelachtig meer van vloeibaar vuur, gebonden met de onverbreekbare ketenen van het nimmer te veranderen besluit des hemels, zat Lucifer, de opperste der duivelen; op een brandende trouwen. Zijn inderdaad verschrikkelijke ogen flikkerden van helse woede opgewekt door de folterende pijnen, die hij had te verduren. De zwervende duivelen, die bij ons afdalen uit de hemel voor ons wegvloten, hadden, zoals ik begreep, onze aankomst bekendgemaakt.

Heel de hel was in oproer. Lucifer vooral braakte de verschrikkelijkste lasteringen tegen de eeuwig gezegende God uit. En dit deed hij met zo'n gelaat van trotsheid en hoogmoed, waardoor hij duidelijk toonde, dat het hem wel aan macht, maar niet aan woede noch boosheid ontbrak. "Wat wil de Donderaar hebben?" zei hij. "Reeds heeft Hij mijn hemel in bezit, waarvan de glansrijke scepter in mijn handen behoorde te wezen. In plaats van een rechtmatige bezitter van de altijd heerlijke streken des lichts, ben ik hier in dit duister hol van dood, smart en ellende opgesloten. Wat, wil Hij nu ook nog de hel hebben, om mij hier te beledigen?"

Ontbrak het mij niet aan vermogen, ik zou de hemel schudden, en de luister van Zijn trouwen doen waggelen.

Ik zou het uiterste van Zijn macht niet vrezen, ofschoon Hij ook feller vlammen had dan deze, om er mij in te werpen. Mocht ik dan de overwinning niet behalen, de schuld zou niet bij mij zijn. Geen geest in de ganse hemel dong met meer recht naar de zege dan ik.

Maar ach, zo ging hij met een gans andere stem voort, die dag is voorbij. Ik ben veroordeeld, voor eeuwig veroordeeld en naar deze duistere streken verwezen. Wat mij nog enige troost verschaft, is dat het menselijk geslacht eenmaal in mijn ellende zal delen. En omdat ik op de Donderaar niets vermag, zal ik op hen mijn uiterste woede wreken.

Bij het horen van zulk een goddeloze taal, werd ik ten hoogste ontroerd, zodat ik mij niet kon weerhouden tot mijn begeleider te zeggen: "hoe rechtvaardig worden zijn lasteringen beloond."

"Wat gij van deze afgevalen geest hebt gehoord, is niet alleen voor hem zonde, maar strekt hem ook tot straf; want elke lastering, die hij tegen de hemel uitbraakt, vermeerdert nog zijn smarten."

Wij gingen verder, en zagen, bij al de akelige tonelen van ongekende smart, onder andere twee rampzalige zielen, die door een duivel gekweld, onophoudelijk in een vloeibaar vuur van brandende zwavel werden geworpen, terwijl zij terzelter tijd elkander beschuldigden en vervloekten.

De een van hen zei tot zijn medelijder: "vervloekt zij uw aangezicht, waarop ik eens mijn ogen heb gevestigd. U alleen zijt de oorzaak van mijn ellende. Ik moet het u zeggen, want gij hebt mij dit ongeluk berokkend. Gij hebt mij verleid en verstrikt. Door uw gierigheid en bedriegerij, door uw mishandeling en verdrukking der armen, ben ik in deze plaats van het lijden gekomen. Had u mij een goed, in plaats van een kwaad voorbeeld gegeven, gelijk u gedaan hebt, ik kon, voor zoveel ik weet in de hemel zijn geweest, om daar een geluk te genieten, zó groot als de ellende nu is, die ik hier moet dragen.

Maar ach, ellendeling, die ik was, ik volgde uw voetstappen; daardoor ben ik in deze plaats van het verderf, en dat voor eeuwig, neergestort. Ach, dat ik uw aangezicht nooit had aanschouwd, en gij nooit was geboren geweest, om aan mijn ziel dat kwaad te berokkenen, dat gij nu hebt gedaan."

Hierop hernam de andere: "heb ik minder reden, om u te beschuldigen? Weet gij dan de tijd en de plaats niet meer, wanneer en waar gij mij hebt verleid?"

Dat gij mij hebt opgezocht en de vraag voorgelegd, om in uw snode ontwerpen te delen, juist toen ik mij met andere zaken, overeenkomstig mijn wettige roeping, bezighield? Gij hebt mij vervoerd; daarom zijt gij niet minder schuldig dan ik. Ik was gierig, maar gij hoogmoedig. Hebt gij de gierigheid van mij geleerd, ik ben verzekerd, dat ik door uw voorbeeld tot hoogmoed en misbruik van de drank ben vervallen. Heb ik u geleerd om anderen te bedriegen, u integendeel hebt mij geleerd in ontucht te leven, te liegen en met het goede de spot te drijven.

Wilt u derhalve sommige uwer ondeugden aan mij wijten, ik mag dit, met geen minder recht van vele andere, die mij aankleven, aan u doen, daarom hebt u geen reden, om mij meer te beschuldigen, dan ik heb om het u te doen. En zo ziet u, zo ik al voor sommige van uw wandaden verantwoordelijk was, u het minder voor andere van de mijne behoorde te wezen.

Ondertussen wilde ik gaarne, dat u hier nooit gekomen zou zijn; want uw blikken doorwonden mijn ziel, en brengen mijn zonden opnieuw in gedachtenis. Het was met u, met u was het, dat ik zondigde. O, droefheid van mijn ziel, kon ik op aarde uw gezelschap niet vermijden, mocht ik er hier maar van verlost zijn."

Uit dit droevige gesprek, merkte ik, dat zij, die op aarde met elkander in de zonde leven, ook met elkander de helse straffen zullen lijden, alsmede dat zij, die elkanders gezelschap hebben gezocht, hier ten hoogste van elkander afkerig zijn. Hier vinden wij dan ook, mijns inziens, de ware reden, waarom de rijke man in de bekende gelijkenis, zo liefderijk tegenover zijn broeders schijnt te wezen, dat hij hun wil gewaarschuwd hebben, opdat ook zij niet mochten komen in de plaats ter pijniging.

Het was de liefde jegens zichzelf en niet jegens hen, die hem daartoe bewoog, wetende, dat zijn ellende nog door hun tegenwoordigheid zou zijn vergroot.

Andere nog treuriger tonelen wachten ons.

Toen wij deze rampzaligen verlieten, die niet ophielden elkander te beschuldigen, gingen wij voort om ook die tonelen te aanschouwen.

Zo zagen wij onder andere, dat een kwelgeest onophoudelijk, gloeiende zwavel, die hij voorgaf gesmolten goud te zijn, in de keel van een rampzalige uitgoot. En dit deed hij op zulk een onbeschaamde en wrede wijze, dat ik niet kon nalaten tegen hem te zeggen: "hoe kunt gij nog vermaak scheppen, met onophoudelijk van dat gloeiend vocht in de keel van deze ellendeling uit te gieten?"

"Dit is," hernam hij, "niets meer dan een rechtmatige beloning. Deze vrouw was bij haar leven zo hebzuchtig, dat de grote hoeveelheid goud die zij bezat, haar niet kon verzadigen. Daarom stort ik het nu in haar keel uit. Of zij door haar handelingen het ongeluk van anderen bewerkte, hierover had zij niet de minste bekommering, als zij haar goud kon vermeerderen. Na zoveel te hebben verzameld, als zij nooit in -staat zou zijn te verteren, werd zij nog door haar gouddorst verhinderd, om er zoveel van te nemen, als tot haar levensonderhoud nodig was. In weerwil van haar grote voorraad, die zij bezat, ging er toch niet zelden een maaltijd voorbij, zonder iets te nuttigen, of verzadigde zij zich ten koste van anderen. Wat haar kleding betref, deze werd om haar oudheid nooit afgelegd: want zij werd dan met zoveel lappen voorzien, dat men eigenlijk de oorspronkelijke stof daarvan evenmin kon opsporen, als de geleerden in staat zijn om de oorsprong van de Nijl te ontdekken. Een huis bezat zij niet, omdat zij geen belasting wilde betalen. Uit vrees om bestolen te worden, droeg zij steeds haar schat bij zich. Te leen wilde zij zonder onderpand aan niemand iets geven; want zij vreesde altijd te worden bedrogen.

En hoewel het steeds haar opzet was om anderen te bedriegen, zo bedroog zij evenwel niemand meer dan zichzelf: haar lichaam door gebrek aan kleding, haar ziel door gebrek aan genade. "Een enig kind werd bij haar dood, de erfgenaam van al haar schatten, een kind dat daarvan geen beter gebruik wist te maken dan zijn moeder daarvan eens gemaakt had. Het voorbeeld van de moeder was door het kind gevolgd. "Is het nu onrechtvaardig om hier haar buik met goud te vullen, dat op aarde haar God was?"

Toen deze kwelgeest had opgehouden te spreken, vroeg ik haar of het waarheid was, wat hij gezegd had? Waarop zij mij antwoord gaf: "neen, tot mijn smart is het niet zo." Hoe, tot uw smart? zei ik.

"Ja, tot mijn smart," voegde zij mij opnieuw toe. "Want indien het waarheid was, wat mijn kwelgeest u zei, dan had ik meer reden om tevreden te zijn, dan ik nu heb. Hij zegt wel, dat het goud is, dat hij in mijn keel uitgiet, maar hij is een leugenachtige duivel en spreekt de waarheid niet. Was het slechts goud, geen klacht zou over mijn lippen komen. Maar hij bedriegt mij. Wat hij mij geeft is niets anders dan een vreselijk stinkende zwavel. Had ik mijn goud, ik zou nog gelukkig zijn. Want dit wordt door mij op zo'n hoge prijs gesteld, dat ik er mij nauwelijks van zou willen ontdoen, om daarvoor de hemel te kopen, en uit deze plaats verlost te worden."

Bij het horen van deze woorden stond ik verbaasd. Ik wendde mij tot mijn geleider en zei: "hoe is het toch mogelijk, dat een ellendeling zelfs in de hel, nog op zodanige wijze over haar schatten, die zij eens bezat, kon denken, en dat wel te midden van zulke smarten, als haar door die kwelgeest werden aangedaan."

"Dit mag," zei mijn geleider, "u overtuigen, dat er geen groter kwaad kan worden gevonden, dan de begeerte naar goud. Waar deze begeerte de overhand krijgt, daar is de ziel voor eeuwig verloren. Daarom is voor de mens ook niets noodlottiger, dan zich aan deze zonde over te geven.

En zo ziet gij dan, dat de begeerte naar goud, waaraan dit veroordeelde schepsel was

overgegeven, een straf met zich voert, die groter en zwaarder is, dan ooit door afvallige geesten kan worden opgelegd.

"Ach, mochten de goddelozen, die nog op aarde zijn, slechts voor een ogenblik de smarten aanschouwen, die hier plaatsvinden, of ook het verschrikkelijk gegil der veroordeelden vernemen, dat hier wordt gehoord, voorwaar, de lust en liefde tot de zonde zouden spoedig vergaan. "En toch heeft de mond der waarheid, het ons anders geleerd. Want zij die Zijn dienaren niet vrezen, noch acht geven, wat Zijn woord zegt, willen ook niet gewaarschuwd worden al was het, dat er iemand uit deze plaats der pijniging tot hen heenging.

Nadat wij iets waren voortgegaan zagen wij een andere rampzalige, gedompeld in een bad van gloeiende staal, omringd door een zwavellucht, die hem bijna verstikte. Een wanhopig gekerm, veroorzaakt door de vreselijke angst, waarmee hij was aangedaan, ging van hem uit. Ik verzocht mijn geleider even stil te staan, om met des te meer aandacht te kunnen luisteren naar wat hij zei. Ik hoorde hem aldus spreken: "Ach, ik ellendige. Met mij is het voor eeuwig, eeuwig gedaan. Voor eeuwig, o, ontzettend woord.

Geen duizend, duizend jaren zullen genoeg zijn, om deze pijn te lijden. Een pijn zo groot, dat, kon ik daarvan worden ontslagen, ik ze geen ogenblik, al bood men mij ook duizendmaal duizenden van werelden, zou willen dragen. Neen, neen, mijn ellende is zonder einde. Hoe vele jaren ook mogen voorbij gaan, het is en blijft voor eeuwig. Inderdaad een ongelukkige, hulpeloze, hopeloze staat. Dit voor eeuwig is de hel der hel.

Wee, mij ellendige, die vervloekt ben tot in alle eeuwigheid. Ik heb mijzelf moedwillig in het verderf gestort. Aan welk een verschrikkelijke dwaasheid heb ik mij schuldig gemaakt, om het kortstondig genot van de zonde te smaken, voor de dure prijs van een nimmer eindigende smart.

Hoe dikwijls ben ik niet voor de gevolgen van de zonde gewaarschuwd. Hoe dikwijls niet vermaand, om toch de paden van de zonde te verlaten, die mij gewis naar de plaats van de eeuwige ellende moesten heenvoeren. Maar ik was aan de dove adder gelijk; ik sloeg alle raadgevingen in de wind. Menigmaal werd mij voorgehouden, hoe mijn kortstondige genietingen in een eeuwig wee zouden verkeren; nu moet ik dit wee dragen.

Nu is het te laat; te laat, helaas, om ooit te worden verlost; want mijn lot is voor eeuwig beslist. Waarom was mij het verstand gegeven? Waarom was ik met een onsterfelijke ziel begaafd, daar ik toch zo weinig zorg ervoor droeg? Ach, mocht de dood komen, om mij de wroeging te ontnemen, die ik mij door mijn eigen verzuim moedwillig heb berokkend. Maar neen, ik weet het, ik kan, ik mag niet sterven. Ik moet hier een leven leiden, dat erger is dan duizend doden. Ik kon tot de verlostten hebben behoord; maar ik heb niet gewild. O, dat is de altijd knagende worm, die nooit sterft. Ik kon gelukkig zijn geweest; de zaligheid werd mij aangeboden, maar ik heb ze geweigerd.

En was dit aanbod slechts éénmaal geschied, dan reeds zou de weigering een nimmer te vergeven dwaasheid zijn geweest; maar neen, duizend maal duizend malen werd het mij gedaan, maar ik, ellendeling, die ik was, ik heb het even zovele malen geweigerd. O, vervloekte zonde, die door haar verleidende bekoorlijkheden de mens betovert en naar het eeuwig verderf heenvoert.

Zo menigmaal als God mij heeft geroepen, zo menigmaal heb ik, helaas geweigerd Zijn roeping te volgen.

Hij strekte Zijn hand naar mij uit, maar ik stootte ze van mij.

Hoe dikwijls heb ik Zijn raad veracht, Zijn terechtwijzing geweigerd. Nu is, helaas alles veranderd: Hij lacht in mijn verderf, Hij spot met mijn vrees. Eens wilde Hij mij helpen, maar ik heb Zijn hulp afgewezen; daarom ben ik veroordeeld, om deze eeuwigdurende ellende te dragen. Het is de rechtmatige beloning van mijn eigen daden.'

Bij het horen van deze nare klachten, kon ik niet nalaten de wonderbare genade te roemen, die de eeuwig gezegende God aan mij had bewezen. Eeuwig lof zij daarvoor aan Zijn heilige Naam toegebracht. Want mijn hart zei mij, dat ik het niet minder dan deze veroordeelde ellendeling had verdiend, om het voorwerp te zijn van Gods eeuwige toorn. Wat ik geniet is de vrucht van Zijn vrijmachtige genade.

Wie is in staat, om, zonder feilen, De diepten van Gods raad te peilen?

Nu wendde ik mij tot de ellendeling, zeggende, dat ik zijn weevolle klachten gehoord, en daaruit had verstaan, dat zijn ellende niet alleen groot, maar ook onherstelbaar was; dat ik dienaangaande gaarne enig nader onderricht van hem verlangde, om, was het mogelijk, zijn lijden nog enigszins te verzachten.

"Ach neen," was hierop zijn antwoord, dit is volstrekt onmogelijk. Mijn pijn hoe onnadenkend groot zij ook mocht wezen, is voor geen verlichting vatbaar, zelfs niet voor een enkel ogenblik. Naar uw vraag te oordelen, bemerk ik, dat u hier een vreemdeling bent. Mocht u dat maar voor altijd zijn. Ach, dat er mij slechts enige hoop op verlossing was overgebleven. Hoe zou ik mij voor God vernederen. Hem aanroepen, Hem aanbidden, om toch voor altijd uit deze plaats van het lijden te worden verlost. Maar ach, het is alles tevergeefs. Ik ben verloren, voor eeuwig verloren. "Hoewel u op uw hoede zult zijn, om hier niet te komen, toch zal ik u zeggen wat de veroordeelden hier moeten lijden.

De ellende, die wij in deze helse gevangenis hebben te verduren, is van tweeërlei aard, namelijk, wat wij hier hebben verloren, en wat wij hier moeten lijden. Hiervan sprekende, zal ik, zowel het eerste als het laatste, onder afzonderlijke hoofdpunten voorstellen, hoewel ik weet, dat de optelling daarvan mijn smarten nog zal vergroten.

I. In dit naar en donker verblijf van droefheid en ellende hebben we de tegenwoordigheid van de Eeuwige gezegende God verloren. Dit is het, wat deze gevangenis voornamelijk tot een hel maakt. Hadden wij duizend werelden verloren, dit verlies zou tegen het verlies van dit ene niet kunnen opwegen. Hadden wij hier de geringst straal van Zijn gunst, wij zouden gelukkig zijn, maar tot onze smart, hebben wij Zijn gunst verloren, voor eeuwig verloren.

II. Wij hebben hier het gezelschap van heiligen en engelen verloren, in plaats waarvan wij nu door een menigte van duivelen zijn omgeven, die niet ophouden ons te kwellen.

III. Wij hebben hier de hemel, de plaats der -gelukzaligheid verloren. Er is tussen ons en de hemel een grote kloof gevestigd, en wij zijn voor eeuwig van die plaats uitgesloten. De poorten, waardoor de gezaligden tot het eeuwig geluk zijn binnengelaten zijn en blijven voor ons gesloten.

IV. Wij hebben hier alle medelijden verloren. En dit is voor een ellendige voorzeker een groot verlies. Die God, die zo'n medelijden met zondaren had, dat Hij Zijn geliefde Zoon voor hen in de dood heeft overgegeven, is nu zover om medelijden met ons te hebben, dat Hij zich nu veeleer in onze ellende verheugt. En zo zal Hij voor eeuwig doen.

V. Dit veroorzaakt ons de grootste wroeging, en maakt onze ellende bovenmate ellendig. En wat kan onverdragelijker en smartelijker zijn, dan dat de

Verlosser Jezus Christus, die eens zijn bloed voor anderen deed stromen, nu aan ons Zijn medelijden weigert? En zo doen ook de engelen en heiligen. Wij, die hier in onze ellende zuchten en gramschap van een vertoornde God dragen, wij moeten nog zien dat de heiligen zich in onze verdoemenis verheugen en God in ons verderf verheerlijken. Ziedaar de droevige bezoldiging van onze zonde. Eindelijk:

VI. Wij hebben hier, tot vermeerdering van onze ellende, alle hoop verloren van ooit nog tot een betere staat terug te keren. Inderdaad een hopeloze toestand. Hij, die op aarde ten prooi van de grootste ellende wordt overgegeven, blijft nog in dit naar en donker verblijf van droefheid en ellende altijd de hoop over, om daarvan eens verlost te worden. In dit naar en donker verblijf van droefheid en ellende hebben we de tegenwoordigheid van de Eeuwige gezegende God verloren. Vandaar het spreekwoord: hoop verloren, alles verloren. Dit is het, wat deze gevangenis voornamelijk tot een hel maakt. Hadden wij duizend werelden verloren, zou tegen het verlies van dit ene niet kunnen opwegen. Ziedaar ons verlies.

En dit is nog niet alles; want boven datgene, wat wij hebben verloren, worden wij ook nog door de ondragelijkste pijnen gefolterd. En hiermee ga ik over, om u inde tweede plaats te verklaren, wat wij hier hebben te lijden.

I. Allereerst zijn de smarten, die wij hier moeten lijden, zeer verschillend. Duizenderlei zijn de wijze, waarop wij worden gepijnigd. Op aarde worden de grootste lijdens zelden van meer dan een kwaal tegelijk aangetast; maar hoe ongelukkig zouden zij zichzelf niet achten, wanneer zij terzelfder tijd door de pest, de jicht, niersteenpijnen en de koorts werden aangetast. En toch zou dit alles nog maar zeer licht zijn te achten, bij die onverdragelijke smarten, die wij hier hebben te verduren. Alle mogelijke ellende barst hier tegelijk boven onze hoofden los. Hier zijn wij geworpen in een vuur, dat nimmer kan worden uitgeblust; hier zijn wij door een zwavellucht omgeven, die ons bijna elk ogenblik doet stikken; hier zijn wij met eeuwige ketenen gebonden; hier heerst een duisternis, die ons ten hoogste verschrikt; hier knaagt aan ons geweten een worm, waarvan wij nimmer zullen worden verlost, terwijl al het opgenoemde elk afzonderlijk ons zo vele en zo geduchte pijnen veroorzaakt, dat de grootste smarten der aarde daarmee niet kunnen worden vergeleken.

II. Onze smarten zijn hier niet alleen zeer verschillend, maar treffen ons ook op de meest algemene wijze. Elk lichaamsdeel en alle vermogens van de ziel worden zonder uitzondering gekweld, én dit maakt ons lijden ten uiterste ondragelijk, weliswaar was de aarde ook voor u niet zelden een plaats van lijden; maar toch altijd zo, dat wanneer u in sommige delen van uw lichaam werd aangetast, u in andere niet werd gekweld. Werd bijv. uw lichaam aangedaan, dan bleef uw hoofd vrij; was uw hoofd ongesteld, dan mochten wederom andere voorname lichaamsdelen een volkomen gezondheid genieten; werd eindelijk het lichaam in andere delen geteisterd, dan bleven uw armen en benen gespaard. Maar zo is het hier niet. Hier worden om zo te zeggen, alle delen van de ziel en van het lichaam tegelijk gefolterd. Het oog wordt gekweld door een gezicht van duivelen, die, door de zonde misvormd, hier onder allerlei verschrikkelijke gedaanten aanwezig zijn. Het oor wordt zonder ophouden aangedaan, door het luide gegil en gekerm van de verdoemden. Ontzettend is de aandoening van de zwavelvlammen, waardoor wij in onze neusgaten worden geprikkeld. IJselijk is de pijn, die de tong heeft

te verduren; terwijl het ganse lichaam onophoudelijk in een vlamvend vuur wordt rond gerold. Niet minder zijn de kwellingen, die wij in onze zielsvermogens hebben te lijden. De verbeeldingskracht door de levendige voorstelling van de aanwezige pijnen; het geheugen door de herinnering, dat wij de hemel verloren, en de gelegenheid tot onze redding hebben verzuimd, ons gemoed door de beschouwing van het ijdel gebruik of liever misbruik, dat wij van onze kostelijke tijd hebben gemaakt; ons verstand door de gedachten aan onze vorige genoegens, onze tegenwoordige smarten en nog te wachten droefnissen, die wij voor eeuwig hebben te dragen; ons geweten door een wroeging, die als een knagende worm nimmer zal sterven.

III. Bereiken de smarten, die wij hier hebben te lijden, haar hoogste graad. Natuurlijk, dat dit onze ellende nog des te ondragelijker moet maken. Het vuur, waaraan wij ten prooi zijn overgegeven, is zo krachtig, dat het met geen mogelijkheid kan worden uitgeblust. Daarom de hoge graad van onze smarten, die in waarheid door niemand kunnen worden gekend, dan door hen, die ze moeten lijden. Bezwijken kunnen wij niet; want de wraakoefenende gerechtigheid weet, helaas, onder al deze folteringen ons leven staande te houden. Was dit het geval niet, dan moesten zelfs engelenkrachten bezwijken.

IV. Wordt ons lijden door de aanhoudendheid van de smarten vergroot, waarvan wij hier nimmer, zelfs voor geen enkel ogenblik, zijn ontheven. Met de verscheidenheid, de algemeenheid en de hoge graad van die smarten is ook tegelijk de aanhoudendheid ervan onafscheidbaar verbonden. Wij hebben hier niet de minste tussenpoos. Ons lijden is en blijft steeds hetzelfde. Was er nu en dan enige verzachting, wij zouden dan tenminste voor deze ogenblikken nog enige rust genieten. Maar neen, wat wij lijden, moeten wij onafgebroken en voor eeuwig lijden. Hieruit ontstaat in onze harten een haat tegen God; een haat, die ten opzichte van ons andere gevolgen met zich voert, dan de bevestiging van onze eigen ellende.

V. Draagt het gezelschap, waarin wij hier delen, niet weinig tot ons lijden bij. Verdoemde duivelen en veroordeelde zielen, welke laatste nog daarenboven onophoudelijk door de eerste worden gekweld, maken de leden van dit rampzalig gezelschap uit. Gemeenzame omgang noch gezellige gesprekken vinden hier plaats. Wat wij horen is niets anders dan een luid en verschrikkelijk gegil, veroorzaakt door de hevigheid der smarten, gepaard en afgewisseld met de vreselijkste verwensingen van Hem, door wiens macht en rechtvaardigheid wij hier worden gehouden: terwijl de smarten van onze medelijders, in plaats van onze ellende te verlichten, dezelve nog daar en boven vergroten.

VI. Wordt ons lijden vermeerderd door de plaats, waarin wij zijn opgesloten. Inderdaad is deze plaats een plaats van grootste ellende, een hol, een grondeloze put, een poel des vuurs, die met sulfer brandt, waar tegelijk een eeuwige, akelige duisternis heerst, waarom ze dan ook met alle recht en bij uitnemendheid de hel mag heten. Is het wonder dat zulk een rampzalige plaats ons lijden vermeerdert?

VII. Werkt de wreedheid van onze beulen niet weinig tot ons lijden mede. Deze onze beulen zijn de duivelen die alle medelijden hebben afgelegd. Gelijk zijzelf worden gekweld schijnen zij geen hoger vermaak te kennen, dan ook anderen te kwellen. Eindelijk:

VIII. Wat onder al het lijden, waarvan ik tot dusver in bijzonderheden heb gesproken, nog het ergste is, is dit; dat het van eeuwige duur zal zijn.

Rampzalige toestand, voorwaar, om eeuwig, eeuwig de voorwerpen te zijn van Gods wrekende rechtvaardigheid. Gaat weg van mij, gij vervloekten; in het eeuwige vuur." Is de donderstem, die onophoudelijk in onze oren klinkt.

Ach, dat het in mijn macht stond, om dit noodlottig vonnis te veranderen.

Ach, dat daartoe de mogelijkheid nog bestond. Wat zou ik daarvoor niet willen doen, wat zou ik daarvoor niet willen lijden. Hoe groot, hoe onuitsprekelijk groot, zijn niet de smarten, die ik hier moet dragen. Waarlijk, het schijnt de almacht onmogelijk om ze te verzwaren. En deze voor eeuwig te lijden. Hoe zal ik ze dragen? Maar ach, mijn klachten vinden geen gehoor. Wat ik lijd, zal ik voor eeuwig, eeuwig lijden. Zie daar de rampzalige toestand waarin wij verkeren, en waaruit wij nimmer worden verlost."

Nauwelijks had deze ellendeling zijn verhaal geëindigd of hij werd opnieuw door een helse geest aangevallen, die hem gebod zijn klachten, die toch tevergeefs waren, te staken. Weet u niet, zei hij, dat u dit alles hebt verdiend? Hoe menigmaal bent u niet gewaarschuwd, maar u hebt het niet willen geloven. Hebt u niet vaak de spot gedreven met hen, die tot u over het eeuwig verderf spraken? Zijt u niet, dikwijls zo verwaand geweest, dat u de gerechtigheid van de Almachtige durfde uittarten, om u te verdelgen? Hebt u niet dikwijls tot God geroepen om u te verdoemen? Wat reden hebt u dan om nu te klagen, dat aan uw wensen is voldaan? Of is het niet onredelijk, dat u, die zo dikwijls de verdoemenis over uzelf hebt ingeroepen, daarover nu zoveel klachten uit? Of moet u niet bekennen, dat ook u de zaligheid werd aangeboden, maar dat u geweigerd hebt ze aan te nemen?

Met wat recht kunt u nu over uw verdoemenis klagen? Waarlijk ik heb veel meer reden om te klagen dan u want u hebt overvloedig tijd gehad om u te bekeren, terwijl daarentegen het ogenblik van mijn overtreding, het ogenblik van mijn eeuwige verdoemenis was. De weg tot zaligheid werd u voorgesteld en de vergiffenis der zonden aangeboden, maar mij werd alle genade ontzegd. Zodra ik had gezondigd, werd ik aan de eeuwige straf overgeleverd. Was mij de zaligheid aangeboden, ik zou ze niet hebben verworpen, en daarom was het beter voor u geweest, nooit dit aanbod te hebben gehad.

Wat dunkt u, kan men medelijden met iemand hebben, die zich zo moedwillig in het verderf heeft gestort?

Nu kon de ellendeling zich niet nalaten uit te roepen: "Och, staak, staak toch uw foltering. Ik weet het, ik heb mijzelf dat verderf berokkend. Voorwaar, een smartelijke herinnering; ik wilde ongelukkig zijn, nu ben ik het op een rechtvaardige wijze.

Nu wendde hij zich tot de duivel, die nog altijd met zijn kwellingen voortging, en zeide tot hem: "Gij zijt het die mij door uw verzoeken hebt verleid. Gij zijt de oorzaak van alle zonden, waaraan ik mij ooit heb schuldig gemaakt. En nu moet ik nog door uw kwellingen lijden. Gij zegt wel, dat u nimmer een zaligmaker werd aangeboden, maar dan moet gij ook zeggen, dat gij nooit een verleider hebt gehad. Ik was onophoudelijk aan uw verzoeken tot zonde blootgesteld."

Minachtend gaf hierop de duivel ten antwoord:

"Het is waar, dat ik alle pogingen heb aangewend, om u te verleiden. Uw leraars hebben u hierover dikwijls gewaarschuwd. Niet zelden hebben zij u gezegd, dat wij het op uw verderf toelagden; dat wij gedurig omgingen als briesende leeuwen, zoekende wie wij zouden mogen verslinden.

Waarlijk, meermalen becroop mij de vrees, dat u aan hun vermaningen gehoor zoudt geven, zoals anderen, tot onze grote teleurstelling hebben gedaan. Maar gij hebt volhard om te doen, wat wij u voorhielden; daarom is het rechtmatig, dat wij u uw loon doen toekomen." Nu werden hem door de duivel nieuwe kwellingen aangedaan, die zulk een akelig gegil ten gevolge hadden, dat ik het niet langer in zijn nabijheid kon uithouden:

"Wat naar," zei ik tot mijn geleider, "is de toestand dezer veroordeelde zielen. Toen zij op aarde waren, waren zij de gewillige slaven van de duivel, en nu worden zij in deze plaats des verderfs onophoudelijk door hem gekweld."

"Hun boosheid jegens het ganse nageslacht van Adam," zei mijn geleider, "is buitengewoon groot, om geen andere reden, dan dat de gezegende Verlosser, Jezus Christus, door zijn dood vele mensenkinderen tot die zaligheid wil leiden, waarvan zij, na hun val, voor eeuwig zijn uitgesloten.

Het is waar, zij kunnen met al hun woede het ongeluk van de uitverkorenen niet bewerken; (want deze worden in de kracht Gods bewaard tot de zaligheid) maar daar zij niet weten, wie dit zijn, zo vallen zij op allen zonder onderscheid aan, laten geen middelen, die in hun macht staan onbeproofd, om hen naar het eeuwige verderf heen te voeren. Inderdaad worden velen, die hun listen niet kennen gemakkelijk overwonnen en storten in de eeuwige ellende neer. Welk een behandeling hun hier wacht, hebt gij reeds ten dele gezien, en zult het nog verder zien. En ofschoon zij dit doen, om hun woede tegen het menselijk geslacht te koelen, zo zijn zij hierin tegelijk de werktuigen van de Almachtige God, waardoor Hij Zijn rechtvaardige en welverdiende straffen ten uitvoer brengt jegens zondaren, die door hun gehoor geven aan de duivel, zichzelf moedwillig ongelukkig hebben gemaakt.

Nadat wij hierna een weinig waren voortgegaan, zagen wij een hele groep van veroordeelden, die, uit hoofde van de ontzettende folteringen, die zij hadden te verduren, vol van woede en spijt op hun tanden knersten. Onophoudelijk en met blijkbaar welgevallen werd door een aantal duivelen een vloeibaar vuur, gemengd met brandende zwavel, op hen uitgegoten. Verschrikkelijk waren de verwensingen, die zij tegen God, tegen zichzelf en tegen allen, die rondom hen waren, uitbraakten. Toen ik mij hierop tot een duivel wendde, met de vraag, wie het toch waren, die op zulk een verschrikkelijke wijze werden gefolterd, kreeg ik ten antwoord: "het zijn dezulken die zich geen beter lot hebben waardig gemaakt, ellendelingen, die anderen de rechte weg naar de hemel aanwezen, maar zelf die naar de hel bewandelden, waar zij zich nu bevinden.

Zij zijn het die op aarde het meest tot de bevolking der hel hebben toegebracht; daarom verdienen zij hier een bijzondere onderscheiding. Inderdaad ontzien wij geen moeite, om hen op alle mogelijke wijzen te folteren; want zij hebben niet alleen hun eigen zonden te verantwoorden, maar ook de zonden van al diegenen die zij, beide door leer en voorbeeld, van de rechte weg hebben afgetrokken."

"Naardien zij dan zo veel tot de bevolking der hel hebben toegebracht, gelijk gij zegt, dat zij gedaan hebben, mij dunkt, de dankbaarheid behoorde u te verplichten, om toch een weinig zachter met hen te handelen."

Het antwoord, dat de onbeschaamde duivel mij hierop spottender wijze toevoegde was: "Zij, die van de duivelen dankbaarheid verwachten bedriegen zich. De dankbaarheid is een deugd, die wij, gelijk alle andere deugden haten. Onze vijandschap tegen dezelve is onoverwinnelijk. Bovendien is het ganse menselijke geslacht een voorwerp van onze haat. Was het in onze macht, wij zouden allen het geluk ontzeggen. Weliswaar zoeken wij dit op aarde te verbergen ten einde hen door onze vleierijen des te beter te kunnen misleiden, maar wanneer wij hen hier hebben,

waar zij voor eeuwig moeten blijven, (want uit de hel is geen verlossing mogelijk) dan weten wij hen, die ons gehoor gaven, spoedig van hun dwaasheid te overtuigen." Uit deze en dergelijke gesprekken die ik met sommige duivelen heb gehouden, was het mij niet moeilijk, de oneindige en onuitsprekelijke grootheid der genade op te merken, die er nodig is, om een arme zondaar tot de hemelse heerlijkheid te brengen; want nu zag ik hoeveel en hoe velerlei de strikken waren, die de vijand der zielen wist te spannen om hem te doen vallen, en naar het verderf heen te voeren. Daarom is het een werk, de gelukzalige Zoon van God waardig, om Zijn volk zalig te maken en te verlossen van de toekomstige toorn. Maar hier zien wij dan ook de onbegrijpelijke dwaasheid der mensen, om het aanbod van genade te weigeren en zich met de bewerker hunner rampzaligheid te verenigen.

Wat hierin hun harten zodanig verhardt, en hun ogen verblindt, zodat zij niet in staat zijn om aangaande deze dingen rechtmatig te oordelen, is de zonde. En zo blijven zij, totdat de Heilige Geest komt, om hun ogen met ogenzalf te zalven waardoor de schillen van onwetendheid en dwaling wegvallen, en zij in staat gesteld worden om de dingen in hun waar licht te zien.

Wij gingen verder en nu hoorde ik een ellendeling op een hartbrekende wijze klagen. Zijn klacht was gericht tegen hen, die hem op aarde hadden verraden. "Mij werd gezegd," zo sprak hij, "door hen, van wie ik afhankelijk was, dat indien ik bij mijn sterven slechts zei: "Heere, wees mij genadig." Dit dan genoeg zou zijn, om mijn ziel te redden. Hun zeggen te betwijfelen is nooit in mij opgekomen. Maar hoe verschrikkelijk vind ik mij tot mijn eeuwige smart bedrogen. Helaas, op mijn doodbed riep ik wel om genade, maar het was te laat.

De duivel die mij voorheen had ingeblazen, dat ik ongetwijfeld de zaligheid zou deelachtig worden, zei mij toen, dat het te laat was, en de hel mijn deel moest wezen, gelijk ik, helaas nu moet ondervinden. Gij ziet dan nu, dus ging de duivel voort, dat ik u eindelijk de waarheid heb gezegd, maar gij hebt mij toen niet willen geloven. Wat dacht gij toen wel? Gij bracht uw dagen door in het najagen der zonde. Gij wentelde u in uw vuilheid, en toch wilde gij bij uw sterven naar de hemel gaan. Voorzeker, men moet wel een dwaas zijn, om dit immer te kunnen geloven. Neen, hij, die in goede ernst het voornemen heeft opgevat, om bij zijn sterven naar de hemel te gaan, moet bij zijn leven wandelen in de wegen van heiligheid en deugd. Gij zegt dat sommigen van uw liederlijke metgezellen u hebben wijsgemaakt, dat het, om behouden te worden, genoegzaam was, wanneer gij op uw doodbed slechts riep: "Heere, wees mij genadig," waarlijk, een fraaie verontschuldiging. Had gij slechts de bijbel gelezen, dan had gij wel beter geweten; want daarin staat geschreven dat zonder heiligmaking, niemand de Heere zal zien.

Kortom, gij waart genegen, om zo lang in de zonde te leven als gij maar kon; op het laatste hebt gij ze vaarwel gezegd, niet omdat u ze niet meer behaagde maar wel omdat gij haar niet langer kon volbrengen.

Dit, ik weet het, moet uw eigen geweten getuigen. Of dacht gij met de liefde tot de zonde in uw hart, naar de hemel te gaan? Daarom kunnen u uw verontschuldigen niet baten. Gij zijt dikwijls genoeg gewaarschuwd, om u toch niet te bedriegen; want God laat zich niet bespotten; wat gij gezaaid hebt moet gij ook maaien. Meent gij reden tot klagen te hebben, klaag dan over uw eigen dwaasheid.

Deze berisping van de duivel, zei ik tot mijn geleider, moet voor die verloren ellendeling wel hartgrievend zijn; en toch is ze voor velen, zowel hier als op aarde van toepassing. Wat ons overigens duidelijk blijkt is dit: dat er in deze droevige staat een gans ander oordeel wordt uitgebracht, dan doorgaans op aarde plaatsvindt." "De reden hiervan is, hernam mijn geleider, dat zij op aarde nimmer met behoorlijke ernst

over het kwaad van de zonde en haar gevolgen hebben nagedacht. Deze onbedachtzaamheid voert duizenden naar het verderf. Zij bedenken niet wat zij doen, noch ook waar zij heen gaan, tot de tijd der hulp is verstreken.

Nadat wij hierop onze weg weer een weinig hadden vervolgd ontmoetten wij iemand, die zich kwelde over het geluk der gezaligden, en daardoor zijn eigen ellende nog vermeerderde.

Hoe heerlijk" zo sprak hij, "blinken de heiligen in de hemel, bekleed met de heerlijkheid van het Goddelijk beeld, waarvan ik ten enenmale ontbloot, en daarom zo misvormd ben. En toch was ik eenmaal voor deze heerlijkheid niet minder geschikt dan zij. Mijn natuur was met de hunne enerlei. Met dezelfde rede als zij begaafd, had ik dezelfde verstandelijke vermogens en krachten met hen gemeen. Maar ach, welk een verfoeilijk monster ben ik geworden, dat ik, en wel voor altijd, de eeuwig Gezegende moet haten. Nu hebben de zonde en de dood mijn ongeluk voltooid. Welk een onderscheid tussen mij en hen. Zij bezitten de menselijke natuur in de meest verhevene schoonheid en volkomenheid; maar ik, vervloekte als ik ben, ben daarvan slechts bezitter in derzelfder uiterste ontaarding en bederf. Waarlijk tussen mij en hen is nauwelijks enige vergelijking denkbaar.

Het onderscheid, dat er tussen ons bestaat is nog groter dan dat van de lieflijkste en beminnelijkste van alle mensen, versierd met de vrolijkheid en blos van jeugdige kracht en schoonheid, en een verrot en stinkend lijk, dat nog bovendien is misvormd door het verderf van een walgelijk graf. Ach, vanwaar dit verbazend onderscheid; vanwaar anders dan van mijn eigen moedwillige en vervloekte zonde? De zonde, de zonde alleen, heeft mij dit ongeluk berokkend, en mij in deze plaats van lijden overgebracht. En nu is de wraak van een eeuwig vuur daarvan de rechtvaardige vergelding."

Wij werden verhinderd, om verder het oor te lenen aan de knagende zelfbeschuldiging van dit arm en verloren schepsel, bij het zien van een groot aantal duivelen, die onophoudelijk een talrijk gezelschap van ellendige zielen, met knoestige zwepen van brandend staal, geselden. Naar en verschrikkelijk was het gegil, dat zij deden horen. Waarlijk, mij dacht, de grootste wreedaard zou tot medelijden moeten worden opgewekt. Daarom sprak ik tot deze beulen: houdt toch uw handen terug, en gebruikt zulke wreedheden niet jegens hen, die uw medeschepselen zijn. Wellicht zijt gij, door uw verleiding, zelf de oorzaken van hun ellende.

Neen, was het antwoord, dat een van die duivelen ons op een vleiende toon antwoordde, wij zijn wel slecht, maar niet zo slecht als deze. Aan zulke grove misdaden, als zij hebben bedreven, hebben wij ons nooit schuldig gemaakt. Want wij allen erkennen en beleden, dat er een God was, hoewel wij Hem haatten; maar deze hebben, voordat zij hier kwamen, altijd geweigerd te geloven, dat er een zodanig Wezen was.

Dit zijn dan, zei ik, godloochenaars. Inderdaad een ellendig soort van mensen, die voorzeker eens mijn ongeluk zouden hebben bewerkt, had de genade Gods zulks niet verhoed.

Nauwelijks had ik deze woorden uitgesproken of een van hen riep weeklagend uit "voorzeker is mij deze stem bekend; het moet Epenetus zijn."

Verbaasd over het horen noemen van mijn naam, door een van die ongelukkigen, werd ik begerig om te weten, wie dit toch mocht zijn. Daarom gaf ik hem ten antwoord: ja ik ben Epenetus. Maar wie zijt gij, die in deze droevige en verloren toestand, mij kent?

Zou ik u niet kennen, hernam hij. Ik, die op aarde met u placht om te gaan, en u eens bijna had overgehaald om mijn gevoelens te delen. Ik ben de schrijver van dat alom bekende en beruchte boek, dat de titel voert: "De Leviathan."

Wat, . . . zei ik. Zijt gij hier? Waarlijk, ik kende uw stem niet meer, zozeer is ze veranderd.

Helaas hernam hij, ik ben die ongelukkige man zelf. Maar ik ben nu zo ver van groot te zijn, dat ik integendeel een van de rampzaligste wezens ben, die in deze nare kerker zijn opgesloten. Ook is het geen wonder, dat mijn stem zo zeer veranderd is, want ik koester nu, maar, helaas, voor mijn eeuwig heil te laat, gans andere denkbeelden, dan die, die ik vroeger aankleefde. Nu weet ik bij ondervinding, dat er een God is. Ach, dat er maar geen was, want ik weet het, voor mij is er toch geen genade meer. Ook bestaan er geen redenen, waarom mij dit voorrecht nu nog zou te beurt vallen. Want, ik beken het, ik was op aarde Zijn vijand, en nu is Hij, in deze plaats van lijden, de mijne. Wat die Almacht als straf kan opleggen en een schepsel in staat is te lijden, moet ik nu dragen. Tot mijn eeuwig wee, moet ik nu gevoelen, dat ik onderworpen ben aan die macht, die ik voorheen op zulk een goddeloze wijze heb verloochend.

Een ellendig vertrouwen op mijn eigen wijsheid heeft mij bedrogen. Uw toestand is inderdaad ellendig, en toch moet gij erkennen, dat alles wat gij lijdt ten hoogste rechtvaardig is. Want hoeveel ijver hebt gij niet aan de dag gelegd, om aanhangers voor uw gevoelen te winnen, om deze daarna met u in dezelfde verdoemenis te doen delen. En wie heeft daarvan grotere ondervinding dan ik, die eens bijna in die strik was gevangen. Was het u gelukt, ook ik zou onherstelbaar verloren zijn gegaan. Dit is het juist, zei hij, wat mij in het diepste mijner ziel grieft, wanneer ik bedenk hoe velen door mijn toedoen zijn verloren gegaan. Toen ik het eerst uw stem vernam, was ik niet weinig bevreesd, dat gij al aan de straf was overgeleverd.

Niet, dat ik iemand het geluk toewens; want het strekt mij altijd tot verdriet te denken, dat zo velen een ongestoord geluk mogen genieten, waarvan ik zover verwijderd ben; maar omdat elke ziel die, op aarde door mij verleid, hier nog mijn smarten vermeerdert.

Maar zeg mij eens, want ik wil graag onderricht worden, en u kunt mij in deze onderrichten, geloofde u inderdaad, toen u op aarde was, dat er een God bestond? Kon u zich verbeelden, dat de wereld zichzelf had voortgebracht? Dat de schepselen de oorzaak van hun eigen bestaan waren? Sprak er nooit een geheimzinnige stem in uw binnenste, die u zei, dat een ander u het aanzijn had gegeven, en niet gij uzelf? Had u nooit de minste twijfel aangaande deze zaak?

Op aarde heb ik meermalen horen zeggen, dat, ofschoon er velen zijn, die openlijk verklaren, dat er geen God is, er toch niemand is, die dat in de grond zou geloven. En wie kan dit vreemd voorkomen, daar er toch niemand is, die niet een verborgen getuigenis van het bestaan van God in zijn boezem omdraagt, hoewel hij dit moge bedekt houden? U nu kunt mij zeggen, wat in deze de waarheid zij; want voor u bestaan geen redenen meer om uw gevoelen te verbergen.

Dat wil ik ook niet, was zijn antwoord, hoewel de gedachten daaraan mij noodzakelijk nieuwe smarten moeten veroorzaken. In het eerste geloofde ik, dat er werkelijk een God was, die uit en van zichzelf een macht bezat, die van niets en van niemand buiten hem afhankelijk was.

Aan die God schreef ik de oorsprong van alle schepselen toe. Naderhand toen ik mij in kwade gezelschappen ophield, en daardoor de Goddelijke toorn op mij laadde, koesterde ik weldra de geheime wens, dat er geen God mocht zijn: want het was mij

onmogelijk te denken, dat er een God bestond, die niet tegelijk rechtvaardig zou zijn, en dientengevolge de overtreders van Zijn heilige wetten eenmaal noodzakelijk zou moeten straffen.

En was dit zo, dan zei mijn eigen geweten mij, dat ook ik deze rechtvaardigheid niet zou ontgaan. Vandaar mijn haat tegen God, gepaard met de wens, dat er toch zulk een Wezen niet mocht zijn. Na mij enige tijd in genoemde kwade gezelschappen te hebben opgehouden, en bevindende, dat de Goddelijke rechtvaardigheid mij geen straffen deed toekomen, werd mijn wens, dat er geen God mocht wezen, in hoop veranderd.

Nu begon ik van deze hoop, voornamelijk om mijn geweten te stillen, denkbeelden te vormen, natuurlijk overeenkomstig met datgene, wat ik hoopte. Na aldus in mijn eigen gedachten een nieuw stelsel aangaande de oorsprong der wereld te hebben verzonnen, waarbij de Godheid was uitgesloten, vond ik mij op deze nieuwe denkbeelden zo verzot, dat ik waarlijk meende, dat ze met de waarheid overeenkwamen. Nu trachtte ik mijn gevoelens bij anderen ingang te doen vinden. Maar alvorens deze hoogte te hebben bereikt, moet ik bekennen, dat ik ten deze opzichte vele en velerlei bestraffingen van mijn geweten heb moeten verduren. Niet zelden vond ik mij door vreemde en onaangename gedachten bezwaard, vooral wanneer ik op mijn einde lette; maar ook deze trachtte ik, zoveel in mij was van mij af te werpen. Wat ik nu ondervind is dit: dat die bezwarende gedachten, die toen nog tot mijn heil konden geweest zijn, nu juist die dingen zijn, die mij hier de grootste kwelling veroorzaken. Inderdaad ik moet belijden, dat de liefde tot de zonde mijn hart tegen mijn Maker zo verhardde, dat ik Hem eerst haatte, om daarna Zijn bestaan te loochenen.

De zonde, die ik lief had en in mijn boezem koesterde, is de vervloekte oorzaak van alle smarten, die ik nu moet dragen. Ze is de slang, die mij de doodsteek gaf. Nu moet ik ondervinden, dat er inderdaad een grote en vreselijke God is in spijt van een ijdele wijsbegeerte, waarmee ik de wereld trachtte te verlichten. Nu moet ik ondervinden, dat God zich niet laat bespotten. In de wereld was het mijn dagelijks werk, om met de hemel de spot te drijven en alle dingen, zelfs de heiligen niet uitgezonderd, te belachen. Dit waren de middelen waarvan ik mij bediende, om mijn verfoeilijke denkbeelden te verbreiden. Want zulke redenen vonden de meeste ingang. Vond ik slechts gelegenheid, om de gewijde orakels in een bespottelijk licht voor te stellen, dan werd het getal van mijn aanhangers meestal vergroot. Nu evenwel zijn deze gedachten voor mij veel smartelijker, dan al die slangen, die ik, zoals gij ziet, hier heb te verduren. Want niets kan de Goddelijke gramschap in een hogere mate opwekken dan wanneer wij met datgene de spot drijven, wat Hij ons als heilig en eerbiedwaardig heeft voorgesteld.

Uit wat u mij tot dusver gezegd hebt, is gemakkelijk op te maken, hoe een groot kwaad de zonde in de ogen van de eeuwig gezegende God moet wezen. Ze is in haar eigen wezen de overtreding van de rechtvaardige wil en wet van God. Van hier de ellende, die u, bij uw overgeven aan de zonde, uzelf hebt berokkend. U lijdt, maar wat u lijdt is ten hoogste rechtvaardig. Voorwaar een gedachte, die voor u pijnlijk moet wezen.

Maar ik moet bedenken dat het mijn oogmerk niet is, om uw oordeel te verzwaren, daarom wil ik u een andere vraag stellen, waarvan ik gaarne enige oplossing zou verlangen. Ik hoorde u namelijk en anderen, die met u dezelfde toestand delen, luid klagen over brandend staal en vuur en vlammen; dingen, die ik evenwel in deze plaats nog niet heb opgemerkt. Waar vuur is, daar moet het meer of minder licht wezen, terwijl het mij toeschijnt, dat hier een uiterste duisternis heerst.

"Kon ik maar zeggen, dat hier geen vuur was. Hoe veel lichter zouden mijn smarten zijn bij die, die ik nu moet lijden. Helaas, het vuur dat wij hier hebben te verduren, is duizend maal feller, dan alle vuur der aarde. Ook is het van een geheel andere aard. Dit hebt gij kunnen opmerken in die ene bijzonderheid, dat het in het geheel geen licht van zich geeft, gelijk wij zien bij dat van de aarde. Vandaar de duisternis, die in deze plaats heerst.

Verder is het aardse vuur van een vernielende en verslindende aard; alles wat het opneemt wordt door hetzelfde tot as verteerd. Bij gebrek aan toevoer van brandstof echter volgt al snel de verdoving. Maar met het vuur, waarmee wij hier worden gepijnigd, veroorzaakt haar een smart zo folterend, dat het ons aan woorden ontbreekt, om daarvan de grootsheid met enige juistheid uit te drukken. Bij mijn verblijf op aarde was het slechts mijn grove onwetendheid, om met het denkbeeld, dat onstoffelijke zaken door vuur konden worden gepijnigd, de spot te drijven. Nu evenwel moet ik, maar helaas, tot mijn eigen smart, de waarheid daarvan ondervinden.

Eindelijk bestaat er nog een kennelijk onderscheid tussen het vuur van de hel en dat van de aarde. En dit is, dat gij het laatste naar welgevallen kunt aansteken of uitblussen. Maar zo is het met het eerste niet gelegen.

Dit vuur, dat door de adem des hemels, gelijk een zwavelstroom wordt aangestoken, kan nimmer worden uitgeblust. Zodat het met alle recht een onuitblusselijk vuur wordt genoemd. En dit vuur, is hier ons eeuwig deel.

Ziedaar, wat ik op de laatste vraag heb te antwoorden."

"Droevig, voorwaar", zei ik. Wij zien dan hier, wat een straf de Almacht kan opleggen aan hen, die zich niet ontzien om zijn rechtvaardige wetten te schenden. Ik wilde verder nog enige opmerkingen maken, maar de onmeedogende duivel, zijnde een van hun beulen, viel mij in de rede. "Van deze hebt gij dan nu gehoord, wat voor mensen zij eens op aarde zijn geweest. Wat dunkt u, hebben zij niet die straf verdiend, die zij hier moeten lijden?"

"Ongetwijfeld, was hierop mijn antwoord, is het de rechtmatige bezoldiging der zonde, die zij hier nu en voor altijd zullen moeten dragen. Want zij hebben gezondigd tegen de eeuwig gezegende God. Maar gij hebt hetzelfde gedaan, en voor deze uw zonde moet ook gij het eeuwig vuur lijden. Te zeggen dat gij nimmer het bestaan van God hebt betwijfeld, kan u tot geen verontschuldiging strekken; want ook gij was een opstandeling in Zijn rijk, en moet daarom niet minder dan zij, tot straf lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid van Zijn sterkte.

Hierop hernam de duivel: "het is zo, wij weten het, gelijk gij gezegd hebt, dat wij voor eeuwig zullen gestraft worden; maar als de verzoeking des duivels waardoor het menselijk geslacht ten val is gebracht, een reden moest wezen, om er medelijden mee te hebben, dan zou ik en alle andere lagere geesten daarop geen mindere aanspraak hebben. Want ook wij werden door een hogere geest verleid; dit behoorde dan zijn misdaad te verzwaren maar de onze te verlichten.

Nu nam mijn geleider, die zich totnogtoe buiten het gesprek had gehouden, het woord op en sprak met een gelaat, waarop ernst en verbolgenheid zichtbaar waren: "O, gij afgevalen, goddeloze leugengeest, durft gij die dingen in mijn tegenwoordigheid zeggen? Weet gij dan niet meer, dat gij uit louter hoogmoed deel hebt genomen aan de opstand van Lucifer, tegen de eeuwig gezegende God, die u tot zulk een heerlijk schepsel had gemaakt? Dat gij op deze uw heerlijkheid trots zijt geworden? Ja, gij wilde u zelfs boven uw Schepper verheffen. Daarom, en om geen andere reden, waart gij gereed, de opstand met Lucifer te delen. Met hem zijt gij

rechtvaardig in deze afgrond van ellende neergedaald. Hierdoor hebt gij uw vorige schoonheid en heerlijkheid verloren, om ze met die afschuwelijke en monsterachtige gedaante te verwisselen, waarvan gij nu, als de hoogmoed verschijnt."

"Wat hebt gij hier te maken? Of zijt gij hier gekomen om ons te pijnigen voor de tijd?" Dit was alles wat de afgevalen geest hiertegen wist in te brengen. En nauwelijks had hij deze woorden geuit, of hij sloop weg, evenals iemand, die geen verder antwoord durfde afwachten.

Nadat de duivel vertrokken was, zei ik tot mijn geleider: "ik heb dan nu iets gehoord van de val der engelen, maar ik moet u zeggen, dat mij een grote begeerte bezielt, om daarvan in bijzonderheden meer volkomen onderricht te mogen worden."

Het antwoord dat mijn geleider mij hierop gaf was: wanneer gij eens de sterfelijkheid hebt afgelegd, en tot de gelukzaligen daarboven zult zijn overgebracht, dan zult gij dienaangaande nader worden onderricht. In de staat der sterfelijkheid gaan zij uw begrip te boven. In de tegenwoordige staat moet gij niet begeren wijs te zijn boven hetgeen geschreven is. Daarom moet het u voor alsnog genoeg zijn te weten, dat de engelen gezondigd hebben, en vanwege deze zonde in de hel zijn neergestort. Maar hoe reine geesten zulke gedachten konden opvatten, om in hun harten tegen de Heilige God, die hen had voortgebracht, op te staan, zult gij, zolang gij de sterfelijkheid met u omdraagt, nimmer begrijpen.

De engelen zijn en waren in hun handelingen volkomen vrij. Zo had de Almachtige hen voortgebracht; want de dienst die Hem behaagt, en die Hij van Zijn schepselen eist, moet een vrijwillige dienst wezen. In de heilige Godsspraken vindt u daarvan overvloedig onderricht. Ze noemen deze dienst een *redelijke dienst*. De engelen in de hemel werden, evenals Adam in het Paradijs, een tijd van beproeving gegeven. Ook waren zij geschapen in de mogelijkheid om te kunnen vallen. Maar gelijk de val van Adam door de grote belofte van de gezegende Messias is hersteld geworden, zo zijn ook alle gelukzalige geesten, die in de grote afval der engelen hun beginsel hebben bewaard en staande zijn gebleven, daarin door de wonderbare genade van de Messias voor eeuwig bevestigd, ten einde Hij zowel het Hoofd der engelen, als van de mensen zoude wezen, om bij allen de voorrang te hebben, zoals de eeuwige Zoon van God met alle recht toekomt.

Overigens hebt u in dit duister gebied van wee en ellende zeker genoeg gezien, om u een denkbeeld te vormen van de heerlijkheid van de Goddelijke gerechtigheid; een gerechtigheid, die de veroordeelde zielen zelf niet kunnen loochenen. Want wanneer die grote en allesbeslissende dag zal komen, waarop de lichamen der doden zullen opstaan, om, met hun zielen verenigd, voor de rechterstoel van Christus te verschijnen, dan zal er niemand der veroordeelden zijn, of hij zal zich schuldig kennen van het vonnis, en het vonnis van de veroordeling rechtvaardigen, dat tegen hem zal worden uitgesproken.

"Ik heb, zei ik toen, opgemerkt, dat allen nog het meest over het gevoel van eigen schuld klagen. Dit is het wat vooral de rechtvaardigheid van de straf bevestigd, terwijl deze duistere gevangenis overigens wel de beste spiegel zal zijn, om de zonde in haar ware gedaante te leren kennen; want was de zonde geen groot kwaad, dan zou zij ook niet door zo'n strenge straf, zoals wij hier zien, worden gevolgd."

"Uw opmerking is zeer natuurlijk, zei hierop mijn geleider, en toch is er nog een betere spiegel dan deze, om de grootte van het kwaad, dat in de zonde ligt, juist te waarderen. En deze is: *de gezegende Zoon van God, hangende aan het kruis*. In dat kruis kunnen wij niet alleen de vreselijke uitwerkselen van de zonde aanschouwen, maar ook zien wij aan datzelfde kruis de ware aard van de zonde in al haar

verschrikkelijkheid geopenbaard. Want al het lijden van de verdoemden, is nog maar het lijden van eindige schepselen: maar aan het kruis lijdt de oneindige persoon van de Zone Gods."

"Inderdaad, zei ik, is er nimmer zulk een innerlijke overeenstemming tussen de rechtvaardigheid en genade gezien, dan in het ogenblik van het noodlottig kruislijden. Want de rechtvaardigheid vond bare volkomen genoegdoening in de rechtmatige straf der zonde, terwijl de genade haar bevrediging vond in de zaligmaking van arme zondaren.

Eeuwige lof zij Zijn heilige naam toegebracht, dat Hij mij door Zijn genade gewillig heeft gemaakt, om deze zaligheid aan te nemen, en alzo gesteld te worden tot een erfgenaam Zijner heerlijkheid. Vooral heb ik hiertoe redenen, wanneer ik mij de bittere klachten van die verlorenen herinner, die eens evenals ik, de zaligheid werd aangeboden, maar die zij helaas moedwillig hebben verworpen. Aan de genade alleen behoort de roem van mijn behoud."

Nu zei mijn geleider, is mijn taak ten uwen opzichte volbracht. Allen moet ik u nog naar de aarde terugleiden. Daar zult gij met geloof en lijdzaamheid moeten vertoeven, totdat het uur van uw zalige ontbinding zal slaan. En wat u verder tot wijsheid zal worden toegerekend is dit: dat u steeds een recht gevoel van uw eigen onwaardigheid behoudt. De nederigheid zal u in de ogen Gods aangenaam maken. U moet dit voortdurend onder ogen zien, omdat de grote vijand der zielen doorgaans met zijn verzoeken het eerst aanvalt op hen, die met de grootste ontdekkingen en openbaringen der Goddelijke heerlijkheid zijn begunstigd. Vooral tracht hij hen, die aan God het dierbaarste zijn, door hoogmoed te doen vallen. En ofschoon zijn aanslagen nimmer volkomen zullen gelukken, toch gaat hij in zijn pogingen daartoe nog altijd even onvermoeid voort, en haalt hen niet zelden werkelijk over, om deze of gene zonde te bedrijven, waarvan zij tot aan het graf de wrange vruchten moeten plukken."

Nadat ik mijn geleider vriendelijk had bedankt voor de goede raad, die hij mij had gegeven, zei ik nog tegen hem: "dat ik wel zeer ondankbaar zou moeten zijn, als ik die niet opnam als een bewijs van de grootste vriendschap, die mij immer kon worden bewezen."

"Welnu zei hij, laat ons dan nu dit rijk van pijn en schrik verlaten, als een erfenis van hen, die daartoe zijn veroordeeld. In één ogenblik waren wij op de aarde teruggekeerd, en wel op dezelfde plaats, waar ik eens het verschrikkelijk voornemen had opgevat om mijzelf van het leven te beroven. Ik had mij toen door de duivel laten verstrikken, die mij zover meevoerde, dat ik zelfs het bestaan van God betwijfelde, zoals ik in de aanvang van dit werkje heb verhaald. Aangaande de weg, waarlangs wij terugkwamen weet ik niets bepaalds te zeggen."

Zodra ik bij de bank was aangekomen, waarop ik vroeger zat, zei mijn geleider, die mij van het begin tot het einde had vergezeld, nog tegen mij:

"Nu Epenetus, u weet nu waar u bent. Ik moet u verlaten, om een andere dienst te vervullen. Prijs intussen Hem, die op de troon zit voor eeuwig en altoos; want Hij, die alle macht heeft in de hemel en op aarde, is zulks waardig."

Hierop had ik nog niet geantwoord of mijn geleider was reeds uit mijn ogen verdwenen. Ik werd alleen en aan mijzelf overgelaten. In een diep gepeins verzonken over de wonderbare dingen, die ik gezien en gehoord had, kon ik nauwelijks geloven, dat ik op de aarde was teruggekeerd. Ik wist zelfs niet eens hoe lang ik daarvan afwezig was geweest.

Eindelijk, toen ik het besluit nam om naar mijn woning terug te keren, knielde ik nog vooraf neer, met de vurige bede tot God, om toch nimmer het levendig gevoel van die dingen, die ik gezien had, te verliezen. Toen stond ik op, en zegende en prees de Heere voor Zijn goedheid en wonderbare genade, die Hij mij had bewezen.

En zo kwam ik dan in mijn woning terug. Wonderlijke blikken staarden mij aan, zodanig was mijn gelaat veranderd. Allen zagen mij aan alsof zij mij nauwelijks kenden. Toen ik naar de reden hiervan vroeg, kreeg ik van al mijn huisgenoten eensgezind tot antwoord, dat dit was vanwege de zeldzame verandering, die in mijn gelaat had plaatsgehad. In welk opzicht, zei ik, is mijn gelaat dan zozeer veranderd? "Gisteren, was hun antwoord, waren uw blikken treurig en te neergeslagen; het beeld der wanhoop lag op uw gezicht. Nu integendeel is uw gezicht helder en draagt alle tekenen van volkomen vrede en vrolijkheid."

"Wist u slechts, hernam ik eindelijk, welke heerlijke dingen mijn ogen heden hebben aanschouwd, u zoudt u weinig verwonderen over de grote verandering, die op mijn gelaat zichtbaar is."

Nu ging ik naar mijn studeerkamer, nam de pen op en schreef, zonder iets achter te houden, alles neer, wat ik gezien en gehoord had, hopende dat het geen mindere uitwerking mocht hebben bij hen, die het zullen lezen, als het gehad heeft bij hem, die het heeft geschreven.

De Koning nu der eeuwen, de onverderfelijke, de onzienlijke, de alleen wijze God, zij eer en heerlijkheid in alle eeuwigheid. Amen.

Zijn Goddelijke zegen zij het aanbevolen. (N.N.)